

อุตสาหกรรมสิ่งทอไทย

สงคราม ชีวประวัติคำรงค์
สหพันธ์อุตสาหกรรมสิ่งทอแห่งประเทศไทย

อุตสาหกรรมสิ่งทอ เป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญที่สุดในการนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาในระบบเศรษฐกิจของไทยในปัจจุบัน ในปี 2529 มีมูลค่าการส่งออก 31,385 ล้านบาท แต่เมื่อรวมรายการผลิตภัณฑ์สิ่งทอต่าง ๆ เหล่านี้เข้าไปด้วย เช่น ขนสัตว์ ปานรามี่ เศษไหม ไหมดิบ พรหม ถุงมือ ถุงเท้า ฯลฯ มูลค่าการส่งออกในปี 2529 จะมีมูลค่าถึง 35,009 ล้านบาท ซึ่งเคยเป็นสินค้าส่งออกสำคัญของไทยมีมูลค่าการส่งออกเพียง 20,315 ล้านบาท และมีมูลค่าการส่งออกน้อยกว่าสิ่งทอตั้งแต่ พ.ศ. 2528 เป็นต้นมา

การเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมสิ่งทอของไทยส่วนหนึ่งได้รับปัจจัยที่เอื้ออำนวยจากภายนอกประเทศ โดยที่ประเทศไทยไม่ต้องใช้ความพยายามก็มีส่วนได้รับผลประโยชน์นั้น ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ได้แก่

1. การเพิ่มค่าเงินของบางประเทศ การเพิ่มค่าเงินของประเทศที่ส่งออกสำคัญ เช่น ญี่ปุ่น จากอัตราแลกเปลี่ยน Y 240 ต่อหนึ่งดอลลาร์เมื่อสองปีที่แล้ว เป็นประมาณ Y 150 ต่อหนึ่งดอลลาร์ในปัจจุบัน ทำให้ต้นทุนของสิ่งทอจากประเทศญี่ปุ่นสูงขึ้นเป็นการเปิดโอกาสให้แก่อุตสาหกรรมส่งออกของประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทย และเมื่อประมาณ 6 เดือนที่ผ่านมา การเพิ่มค่าเงิน NT\$ ของไต้หวันจาก NT\$ 39 มาเป็นประมาณ NT\$ 31 ต่อหนึ่งดอลลาร์สหรัฐ ก็ยังเป็นการอำนวยโอกาสการขยายตัวให้แก่อุตสาหกรรมสิ่งทอของไทยในการแข่งขันระหว่างประเทศ การเพิ่มค่าเงินในประเทศผู้นำเข้าสิ่งทอสำคัญ เช่น ประเทศในกลุ่มประชาคมยุโรป ทำให้สามารถส่งสินค้าในรายการที่มีการกำหนดโควตาแต่ใช้ไม่ครบโควตามาก่อนตลอดจนการขยายตัวในรายการซึ่งยังไม่มีโควตา

2. การเพิ่มค่าแรงงานในประเทศผู้ส่งออกสิ่งทอที่สำคัญ เช่น ญี่ปุ่นและไต้หวัน ก็เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ต้นทุนการผลิตสิ่งทอในประเทศเหล่านั้นสูงขึ้น

3. การฟื้นตัวทางด้านเศรษฐกิจของประเทศสหรัฐอเมริกาและยุโรปก็เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การส่งออกสิ่งทอของไทยได้เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วในระยะ 2 ปีที่ผ่านมา

ปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้อุตสาหกรรมสิ่งทอของไทยเจริญเติบโตดังกล่าวข้างต้น คงจะไม่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อประเทศไทยตลอดไป การเพิ่มค่าเงินเยนของญี่ปุ่นหรือค่าเงิน NT\$ ของไต้หวันไม่ได้เพิ่มต้นทุนทางด้านวัตถุดิบที่สั่งเข้าโดยประเทศเหล่านั้น เช่น ฝ้ายที่นำเข้า เป็นต้น จะเป็นภาระก็แต่เฉพาะมูลค่าเพิ่มที่เกิดขึ้นภายในประเทศเท่านั้น และทุกครั้งที่มีการกดดันด้านภาระต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น ประเทศเหล่านี้ก็มีบุคลากรที่พร้อมจะพัฒนาเทคโนโลยีและปรับปรุงอุตสาหกรรมให้เกิดการผลิตและการใช้ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นอยู่เสมอ และหันไปผลิตสินค้าที่ใช้เทคโนโลยีที่สูงขึ้น ตลอดจนการทดแทนเครื่องจักรที่ใช้อยู่ด้วยเครื่องจักรที่ทันสมัยในราคาที่ถูกกว่าประเทศไทย

สิ่งที่เอื้ออำนวยจากภายนอกให้ประเทศไทยได้รับประโยชน์ก็มีใช้เอื้ออำนวยให้แต่เฉพาะประเทศไทยประเทศอื่น ๆ ซึ่งเป็นคู่แข่งในตลาดสิ่งทอระหว่างประเทศก็ได้รับผลประโยชน์เหล่านี้เท่าเทียมกัน เช่น ประเทศจีน ปากีสถาน อินโดนีเซีย และอื่น ๆ ซึ่งประเทศเหล่านี้นับว่าจะเป็นผู้ส่งออกสิ่งทอที่มีความสำคัญมากขึ้นในตลาดโลก และมีค่าแรงงานที่ต่ำกว่าประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่าแรงงานของประเทศจีน

นอกจากนี้โอกาสที่เอื้ออำนวยจากภายนอกดัง

กล่าวข้างต้นยังนำมาซึ่งการเพิ่มกำลังการผลิตอย่างกะทันหันและจำนวนมาก ทุกครั้งที่มีการขาดแคลนผลิตภัณฑ์สิ่งทอและราคาสิ่งทอดีขึ้น จะนำมาซึ่งการเพิ่มกำลังการผลิตจนเกินความต้องการของตลาดและพฤติกรรมเช่นนี้จะนำไปสู่ราคาที่สูงขึ้นและตลาดซบเซาในที่สุด ประวัติของอุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นเช่นนี้มาเป็นเวลาช้านาน และปรากฏการณ์เช่นนี้ยังจะต้องเกิดซ้ำอีกอย่างแน่นอนในระยะเวลาประมาณ 5-6 ปี เนื่องจากการตั้งโรงงานสิ่งทอโดยปกติจะใช้ระยะเวลาประมาณ 2 ปี ด้วยความเข้าใจถึงพฤติกรรมของอุตสาหกรรมสิ่งทอดังกล่าวเมื่อภาวะสิ่งทอเริ่มดีขึ้นในตลาดโลกเมื่อปลายปี 2528 ประเทศเกาหลีและไต้หวันซึ่งเป็นผู้ผลิตสิ่งทอที่สำคัญของโลกได้เพิ่มกำลังการผลิตทันทีในปี 2529 และ 2530 จำนวนประมาณ 1,500,000 แกน และได้ชะลอการเพิ่มเครื่องจักรในปี 2531 ส่วนประเทศไทยจะทำการขยายกำลังการผลิตจำนวน 1,000,000 แกน เพิ่มจากที่มีอยู่เดิม 2,000,000 แกน ในปี 2531 และ 2532 ซึ่งไม่แน่ว่าจะอยู่ในช่วงระยะเวลาใดของวัฏจักรของสิ่งทอ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า การเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมสิ่งทอของไทย จะพึ่งพาอาศัยแต่สิ่งที่เอื้ออำนวยประโยชน์จากภายนอกแต่อย่างเดียวนั้นไม่ได้ได้อย่างแน่นอน ในขณะที่โควตาที่ประเทศได้รับแทบจะไม่มีโอกาสขยายตัวได้ และการกีดกันทางการค้ายังคงทวีความรุนแรง อนาคตของสิ่งทอไทยจะดีต่อไปให้เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยได้นั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถในการขจัดปัญหาภายในประเทศ ซึ่งยังคงเป็นอุปสรรคต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอในการแข่งขันในตลาดโลกในระยะยาว ปัญหาเหล่านี้ที่สำคัญได้แก่

1. **ภาวะภาษีเครื่องจักรและอะไหล่** อุตสาหกรรมสิ่งทอถึงแม้ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมาก แต่ในระยะหลังการลงทุนก็ได้เน้นหนักไปทางด้านทุนมากขึ้น เครื่องจักรสำหรับปั่นด้าย 10,000 แกน ปัจจุบันมีราคาประมาณ 70 ล้านบาท แต่เมื่อส่งมาติดตั้งที่ประเทศไทยจะต้องเสียภาษีนำเข้าเครื่องจักรและภาชนะนำเข้าอื่น ๆ รวมประมาณ 30% หรือเท่ากับ 21 ล้านบาท ซึ่งเป็นภาระและเป็นอุปสรรคในการแข่งขันกับประเทศอื่นที่ลงทุนดีกว่า ถึงแม้ว่าคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนได้ยกเว้นภาษีนำเข้าเครื่องจักรที่ยกเว้นก็เฉพาะแต่โรงงานที่มีการส่งออกสิ่งทอ 100% เท่านั้น โรงงานอื่น ๆ ที่ทำการส่งออกจำนวนมาก แต่ยังไม่ถึง 100% ก็ยังคงเสียเปรียบ

ในการลงทุนเมื่อเทียบกับผู้ผลิตในประเทศสำคัญอื่น ๆ

นอกจากนี้อะไหล่ที่ไม่สามารถผลิตได้ในประเทศต้องอาศัยการนำเข้าก็ต้องรับภาระภาษีเช่นเดียวกัน และภาระภาษีนี้อาจจะสูงถึง 60% สำหรับอุปกรณ์พลาสติก หรือ 35% สำหรับอุปกรณ์ไฟฟ้า

2. **วัตถุดิบ** วัตถุดิบในอุตสาหกรรมสิ่งทอโดยปกติจะมีอัตราส่วนเท่ากับ 70% ของต้นทุนการผลิตในแต่ละขั้นตอนการผลิต ทั้ง ๆ ที่ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม แต่ฝ้ายจำนวนมากกว่า 75% ต้องนำเข้าจากต่างประเทศมีมูลค่ามากกว่า 4,000 ล้านบาทต่อปี หากกำลังการผลิตเส้นด้ายเพิ่มขึ้นตามที่ได้ขอขยาย จำนวนเงินที่ต้องเสียเพื่อการนำเข้าฝ้ายจากต่างประเทศต้องเพิ่มขึ้นไปอีกมาก การหาวิธีผลิตฝ้ายเพิ่มมากขึ้นและให้มีต้นทุนต่ำลงเป็นสิ่งสำคัญต่ออนาคตของอุตสาหกรรมสิ่งทอ ถึงแม้ว่าทางรัฐบาลได้พยายามดำเนินการด้านนี้โดยใช้โครงการที่เรียกว่า 4 ประสาน แต่ปัญหาเบื้องต้นเรื่องเมล็ดพันธุ์ การปะปนฝ้ายคุณภาพต่าง ๆ และปัญหาการไม่ส่งมอบฝ้ายแก่ผู้ชวลงทุนตามสัญญายังคงเป็นปัญหาใหญ่ และทำให้การส่งเสริมการปลูกฝ้ายดำเนินไปได้ช้า เพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้จะศึกษาถึงความเป็นไปได้ของการส่งเสริมให้บริษัทใหญ่ทั้งในและต่างประเทศเข้ามาลงทุนปลูกฝ้ายให้เป็นระบบใหญ่โดยให้สิทธิและประโยชน์เพียงพอที่จะดึงดูดกลุ่มคนเหล่านั้นมาลงทุน

3. **สีและเคมีภัณฑ์** ทั้ง ๆ ที่ประเทศไทยส่งออกผ้าผืนมูลค่าถึง 8,061 ล้านบาท (ในปี 2529) แต่ยังคงต้องสั่งผ้าจากต่างประเทศเพื่อทำเสื้อผ้าสำเร็จรูปส่งออกมูลค่า 4,363 ล้านบาท (ในปี 2529) ผ้าที่สั่งเข้าเป็นผ้าที่พอกย้อมเสร็จแล้ว ส่วนผ้าผืนที่ส่งออกส่วนใหญ่จะเป็นผ้าดิบที่ยังไม่ได้พอกย้อม บางครั้งผ้าดิบเหล่านี้ถูกนำไปพอกย้อมยังต่างประเทศและส่งกลับมาในประเทศไทยอีกเพื่อตัดเย็บ นอกเหนือจากภาระของการลงทุนในเครื่องจักรดังกล่าวข้างต้นและการขาดแคลนบุคลากรแล้ว ปัญหาสำคัญเนื่องจากสีและเคมีภัณฑ์ที่ใช้ในอุตสาหกรรมมีราคาแพงเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่ง เช่น ฮองกง ไต้หวัน ในของชนิดเดียวกัน ต้นเหตุของความแพงของสีและเคมีภัณฑ์นี้สืบเนื่องมาจากภาษีนำเข้าซึ่งเรียกเก็บในอัตรา 30% ในบางกรณีได้เรียกเก็บค่าธรรมเนียมพิเศษเพิ่มขึ้นอีก 20% จากมูลค่าที่นำเข้า ถึงแม้ว่าจะสามารถคืนภาษีนำเข้าได้ตามมาตรา 19 ทวิ แต่ในทางปฏิบัติผู้ส่งเสื้อผ้าที่ย้อมสีแล้วออกนอกไม่ได้เป็นผู้ทำการย้อมสีผู้ย้อมสีก็ไม่ได้เป็นผู้ส่งสีจากต่างประเทศเองจึงยุ่งยาก

และไม่สะดวกแก่การรับประโยชน์จากมาตรการคืนภาษีดังกล่าว ปัญหาดังกล่าวจึงยังคงเป็นอุปสรรคและเป็นภาระต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอในการแข่งขันระหว่างประเทศ

4. บุคลากร ถึงแม้ว่าอุตสาหกรรมสิ่งทอของไทยได้เริ่มต้นเมื่อประมาณ 30 ปีที่แล้ว แต่เทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัยต่าง ๆ ยังต้องอาศัยช่างเทคนิคจากต่างประเทศเสียเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพราะประเทศไทยยังขาดแคลนผู้ที่ได้รับการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งทอโดยตรง มารับถ่ายทอดเทคนิคจากช่างชาวต่างประเทศ และเรียนรู้จนสามารถพัฒนาเทคโนโลยีของตนเองได้ ได้หัววันเป็นประเทศที่เริ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ใกล้เคียงกับประเทศไทย แต่อุตสาหกรรมสิ่งทอของไต้หวันได้ก้าวหน้ากว่าประเทศไทยไปมากในด้านต่าง ๆ เหตุผลสำคัญยิ่งข้อหนึ่งก็คือ ไต้หวันได้เน้นผลิตบุคลากรทางด้านสิ่งทออย่างเพียงพอ เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมการปั่นด้ายของไต้หวัน ในปัจจุบัน ไต้หวันมีกำลังการผลิตประมาณ 4 ล้านแกน ประเทศไทยมีกำลังผลิตครึ่งหนึ่งของไต้หวัน คือประมาณ 2 ล้านแกน และกำลังจะเพิ่มเป็นประมาณ 3 ล้านแกน ในระยะเวลา 2 ปีข้างหน้า แต่ผู้ที่สำเร็จการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งทอในระดับต่าง ๆ แตกต่างกันมากระหว่าง 2 ประเทศ ในขณะที่ไต้หวันมีผู้สำเร็จการศึกษาสิ่งทอประมาณ 36,000 คน แข่งขันกันเอง ปรับปรุงตนเองและผลก็คือการช่วยกันพัฒนาให้อุตสาหกรรมสิ่งทอในไต้หวันเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ส่วนผู้ที่สำเร็จการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งทอในระดับต่าง ๆ ของไทยมีประมาณ 2,123 คนเท่านั้น และส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมสิ่งทอ

การสนับสนุนให้ตั้งแผนกสิ่งทอในโรงเรียนช่างกลหลาย ๆ โรงเรียน จะช่วยให้ได้ช่างเทคนิคสำหรับควบคุมและซ่อมบำรุงเครื่องจักรที่สลับซับซ้อนมากขึ้น เป็นปัญหาที่เร่งด่วน การผลิตบัณฑิตด้านสิ่งทอจะช่วยให้เป็นกำลังสำคัญทางด้านพัฒนาเทคโนโลยีและการบริหารอุตสาหกรรมในอนาคตเพื่อแข่งขันกับต่างประเทศ

อุตสาหกรรมสิ่งทอของไทยจะเจริญก้าวหน้าเป็นอุตสาหกรรมสำคัญที่นำเงินตราต่างประเทศเข้ามา และเป็นอุตสาหกรรมที่เป็นความหวังสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยได้ต่อไปในอนาคตหรือไม่นั้น จะอาศัยแต่สิ่งเอื้ออำนวยประโยชน์จากภายนอกแต่เพียงอย่างเดียวนั้นไม่ได้ การปรับปรุงและการแก้ปัญหาที่ยังเป็นภาระและอุปสรรคของสิ่งทอยังคงเป็น

สิ่งจำเป็นต้องทำอย่างเร่งด่วน สหพันธ์อุตสาหกรรมสิ่งทอแห่งประเทศไทยซึ่งประกอบด้วยสมาคมที่เกี่ยวกับสิ่งทอทั้ง 5 สมาคม ได้แก่ สมาคมอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ใยสังเคราะห์ สมาคมอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย สมาคมอุตสาหกรรมทอผ้าไทย สมาคมอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์เครื่องนุ่มห่มไทย และสมาคมไหมไทย ได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาและการร่วมมือกันทำงาน โดยแบ่งงานกันรับผิดชอบติดตามการแก้ไขปัญหาเฉพาะด้านกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง หากปัญหาของสิ่งทอได้รับความสนใจและได้รับการแก้ไขอย่างทันเวลาด้วยความร่วมมือของทุกฝ่ายแล้ว อุตสาหกรรมสิ่งทอจะยังคงเป็นอุตสาหกรรมที่มีอนาคตแจ่มใสสำหรับประเทศไทยอีกหลายสิบปี